Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2025/3993

20.8.2025

AANBEVELING VAN DE RAAD

van 8 juli 2025

inzake het economisch, sociaal, werkgelegenheids-, structuur- en begrotingsbeleid van Nederland

(C/2025/3993)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

Gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, en met name artikel 121, lid 2, en artikel 148, lid 4,

Gezien Verordening (EU) 2024/1263 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2024 betreffende de doeltreffende coördinatie van het economisch beleid en betreffende het multilaterale begrotingstoezicht en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1466/97 van de Raad ([1]), en met name artikel 3, lid 3,

Gezien Verordening (EU) nr. 1176/2011 van het Europees Parlement en de Raad van 16 november 2011 betreffende de preventie en correctie van macro-economische onevenwichtigheden ([2]), en met name artikel 6, lid 1,

Gezien de aanbeveling van de Europese Commissie,

Gezien de resoluties van het Europees Parlement, Gezien de conclusies van de Europese Raad,

Gezien het advies van het Comité voor de werkgelegenheid,

Gezien het advies van het Economisch en Financieel Comité,

Gezien het advies van het Comité voor sociale bescherming, Gezien het advies van het Comité voor de economische politiek,

Overwegende hetgeen volgt:

Algemene overwegingen

(1) Verordening (EU) 2024/1263, die op 30 april 2024 in werking is getreden, bevat de doelstellingen van het kader voor economische governance, dat erop gericht is gezonde en houdbare overheidsfinanciën en duurzame en inclusieve groei en veerkracht te bevorderen door middel van hervormingen en investeringen, en buitensporige overheidstekorten te voorkomen. De verordening bepaalt dat de Raad en de Commissie in de context van het Europees Semester multilateraal toezicht uitoefenen overeenkomstig de doelstellingen en vereisten van het VWEU. Het Europees Semester omvat met name de opstelling van en het toezicht op de uitvoering van landspecifieke aanbevelingen. De verordening bevordert ook de nationale verantwoordelijkheid voor het begrotingsbeleid en benadrukt de focus op de middellange termijn, in combinatie met een doeltreffendere en coherentere handhaving. Elke lidstaat moet bij de Raad en de Commissie een nationaal budgettair-structureel plan voor de middellange termijn indienen met zijn budgettaire, hervormings- en investeringstoezeggingen, over een periode van vier of vijf jaar, afhankelijk van de duur van de nationale legislatuurperiode. Het netto-uitgavenpad ([3]) in die plannen voor de middellange termijn moet voldoen aan de voorwaarden van de verordening, met inbegrip van de vereisten om de overheidsschuld aan het einde van de aanpassingsperiode op een plausibel neerwaarts pad te brengen of te houden of op een prudent niveau onder 60 % van het bruto binnenlands product (bbp) te houden en om het overheidstekort op middellange termijn onder de in het Verdrag vastgelegde referentiewaarde van 3 % van het bbp te brengen en/of te houden. Indien een lidstaat zich overeenkomstig de criteria van de verordening verbindt tot relevante hervormingen en investeringen, kan de aanpassingsperiode met maximaal drie jaar worden verlengd.

([1]) PB L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) PB L 306 van 23.11.2011, blz. 25. ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Netto-uitgaven zoals gedefinieerd in artikel 2, punt 2, van Verordening (EU) 2024/1263: de overheidsuitgaven ongerekend: i) rente-uitgaven; ii) discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde; iii) uitgaven voor programma's van de Unie die volledig met inkomsten uit Uniefondsen worden gefinancierd; iv) nationale uitgaven voor medefinanciering van door de Unie gefinancierde programma's; v) cyclische elementen van de uitgaven voor werkloosheidsuitkeringen, en vi) eenmalige en andere tijdelijke maatregelen.

(2) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad ([4]), waarbij de herstel- en veerkrachtfaciliteit ("de RRF") is ingesteld, is op 19 februari 2021 in werking getreden. De RRF biedt de lidstaten financiële ondersteuning voor de uitvoering van hervormingen en investeringen, en biedt door de Unie gefinancierde budgettaire stimulansen. Conform de prioriteiten van het Europees Semester voor de coördinatie van het economisch beleid, stimuleert de RRF het economisch en sociaal herstel alsmede duurzame hervormingen en investeringen, met name om de groene en de digitale transitie te bevorderen en de economieën van de lidstaten veerkrachtiger te maken. Zij helpt ook de overheidsfinanciën te versterken en de groei en werkgelegenheid op middellange en lange termijn te stimuleren, de territoriale cohesie binnen de Unie te verbeteren en de verdere uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten te ondersteunen.

(3) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad ([5]) ("de REPowerEU-verordening"), die op 27 februari 2023 is vastgesteld, heeft tot doel de Unie geleidelijk onafhankelijker te maken van de invoer van Russische fossiele brandstoffen. Dat draagt bij tot de energiezekerheid en de diversificatie van de energievoorziening van de Unie en vergroot het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, de opslagcapaciteit voor energie en de energie-efficiëntie. Nederland heeft een REPowerEU-hoofdstuk toegevoegd aan zijn nationale herstel- en veerkrachtplan om belangrijke hervormingen en investeringen te financieren die de REPowerEU-doelstellingen helpen verwezenlijken.

(4) Op 8 juli 2022 heeft Nederland overeenkomstig artikel 18, lid 1, van Verordening (EU) 2021/241 zijn herstel- en veerkrachtplan ingediend bij de Commissie. Krachtens artikel 19 van die verordening heeft de Commissie de relevantie, doeltreffendheid, efficiëntie en samenhang van het herstel- en veerkrachtplan beoordeeld overeenkomstig de beoordelingsrichtsnoeren in bijlage V. Op 4 oktober 2022 heeft de Raad zijn uitvoeringsbesluit betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Nederland ([6]) vastgesteld, dat op 17 oktober 2023 is gewijzigd op grond van artikel 18, lid 2, om de maximale financiële bijdrage voor niet terug te betalen financiële steun bij te werken en het REPowerEU-hoofdstuk ([7]) erin op te nemen. Dit uitvoeringsbesluit van de Raad is gewijzigd op 17 oktober 2023 en vervolgens nogmaals op 5 november 2024. ([8]) De laatste herziening van het uitvoeringsbesluit van de Raad is vastgesteld op 13 mei 2025. De tranches worden vrijgegeven als de Commissie overeenkomstig artikel 24, lid 5, verklaart dat Nederland de desbetreffende in het uitvoeringsbesluit van de Raad vastgelegde mijlpalen en streefdoelen op bevredigende wijze heeft verwezenlijkt. Voor een bevredigende verwezenlijking is vereist dat de verwezenlijking van eerdere mijlpalen en streefdoelen voor dezelfde hervorming of investering niet is teruggedraaid.

(5) Op 21 januari 2025 heeft de Raad op aanbeveling van de Commissie een aanbeveling tot vaststelling van het netto-uitgavenpad van Nederland aangenomen. ([9]) Het plan is ingediend overeenkomstig artikel 11 en artikel 36, lid 1, punt a), van Verordening (EU) 2024/1263, bestrijkt de periode van 2025 tot en met 2028 en bevat een begrotingsaanpassing die over vier jaar is gespreid.

(6) Op 26 november 2024 heeft de Commissie een advies over het ontwerpbegrotingsplan 2025 van Nederland goedgekeurd. Tevens heeft de Commissie op die datum op grond van Verordening (EU) nr. 1176/2011 het waarschuwingsmechanismeverslag 2025 goedgekeurd, waarin zij Nederland noemt als een van de lidstaten waarvoor een diepgaande evaluatie nodig is. De Commissie heeft ook een aanbeveling aangenomen voor een aanbeveling van de Raad over het economisch beleid van de eurozone, en een voorstel gedaan voor het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid voor 2025, waarin de uitvoering van de werkgelegenheidsrichtsnoeren en de beginselen van de Europese pijler van sociale rechten wordt geanalyseerd. De Raad heeft de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone ([10]) aangenomen op 13 mei 2025 en het gezamenlijk verslag over de werkgelegenheid op 10 maart 2025.

([4]) Verordening (EU) 2021/241 van het Europees Parlement en de Raad van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit (PB L 57 van 18.2.2021, blz. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([5]) Verordening (EU) 2023/435 van het Europees Parlement en de Raad van 27 februari 2023 tot wijziging van Verordening (EU) 2021/241 wat betreft REPowerEU-hoofdstukken in herstel- en veerkrachtplannen en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1303/2013, (EU) 2021/1060 en (EU) 2021/1755 en Richtlijn 2003/87/EG (PB L 63 van 28.2.2023, blz. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([6]) Uitvoeringsbesluit van de Raad van 4 oktober 2022 betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Nederland (doc. ST 12275/22 INIT + ADD 1).

([7]) Uitvoeringsbesluit van de Raad van 17 oktober 2023 tot wijziging van het Uitvoeringsbesluit van 4 oktober 2022 betreffende de goedkeuring van de beoordeling van het herstel- en veerkrachtplan voor Nederland (doc. 13613/1/23 REV 1 + ADD 1 REV 1).

([8]) Doc. ST 13789/24 INIT + ADD 1 REV 1.

([9]) Aanbeveling van de Raad van 21 januari 2025 tot vaststelling van het netto-uitgavenpad van Nederland (PB C, C/2025/648, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/648/oj).

([10]) Aanbeveling van de Raad van 13 mei 2025 over het economisch beleid van de eurozone (PB C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

(7) Op 29 januari 2025 heeft de Commissie het kompas voor concurrentievermogen gepubliceerd, een strategisch kader dat de komende vijf jaar het mondiale concurrentievermogen van de EU moet stimuleren. Daarin worden de drie transformatieve voorwaarden voor duurzame economische groei vastgesteld: i) innovatie; ii) decarbonisatie en concurrentievermogen, en iii) veiligheid. Om de innovatiekloof te dichten, streeft de EU ernaar industriële innovatie te stimuleren, de groei van start-ups te ondersteunen door middel van initiatieven zoals de EU-strategie voor start-ups en scale-ups, en de invoering van geavanceerde technologieën zoals artificiële intelligentie en kwantumcomputing te bevorderen. Met het oog op een groenere economie heeft de Commissie een alomvattend actieplan voor betaalbare energie en een Clean Industrial Deal uiteengezet, opdat de overgang naar schone energie kosteneffectief en concurrentievriendelijk blijft, met name voor energie-intensieve sectoren, en een motor is voor groei. Om buitensporige afhankelijkheden te verminderen en de veiligheid te vergroten, zet de Unie zich in voor sterkere mondiale handelspartnerschappen, gediversifieerde toeleveringsketens en een veilige toegang tot kritieke grondstoffen en schone energiebronnen. Die prioriteiten worden geschraagd door horizontale katalysatoren, namelijk vereenvoudiging van de regelgeving, verdieping van de eengemaakte markt, financiering van het concurrentievermogen en een spaar- en investeringsunie, bevordering van vaardigheden en hoogwaardige banen, en een betere coördinatie van het EU-beleid. Het kompas voor concurrentievermogen is afgestemd op het Europees Semester en zorgt ervoor dat het economisch beleid van de lidstaten in overeenstemming is met de strategische doelstellingen van de Commissie, waarbij een uniforme aanpak van economische governance wordt opgezet ter bevordering van duurzame groei, innovatie en veerkracht in de Unie.

(8) In 2025 blijft het Europees Semester voor coördinatie van het economisch beleid zich ontwikkelen naast de uitvoering van de herstel- en veerkrachtfaciliteit. De volledige uitvoering van de herstel- en veerkrachtplannen blijft essentieel voor de verwezenlijking van de beleidsprioriteiten in het kader van het Europees Semester, aangezien de plannen helpen bij het doeltreffend aanpakken van alle of een aanzienlijk deel van de problemen die zijn aangehaald in de relevante landspecifieke aanbevelingen van de afgelopen jaren. Deze landspecifieke aanbevelingen blijven evenzeer van belang voor de beoordeling van gewijzigde herstel- en veerkrachtplannen overeenkomstig artikel 21 van Verordening (EU) 2021/241.

(9) De landspecifieke aanbevelingen 2025 hebben betrekking op de belangrijkste uitdagingen voor het economisch beleid die niet voldoende worden aangepakt met maatregelen in de herstel- en veerkrachtplannen, met inachtneming van de relevante uitdagingen zoals benoemd in de landspecifieke aanbevelingen 2019-2024.

(10) Op 4 juni 2025 heeft de Commissie het landverslag 2025 voor Nederland gepubliceerd. Daarin is de vooruitgang beoordeeld die Nederland heeft geboekt bij de uitvoering van de relevante landspecifieke aanbevelingen en is de balans opgemaakt van de uitvoering door Nederland van het herstel- en veerkrachtplan. Op basis van die analyse zijn in het landverslag de dringendste uitdagingen voor Nederland in kaart gebracht. Ook is daarin de vooruitgang beoordeeld die Nederland heeft geboekt bij de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten en bij de verwezenlijking van de kerndoelen van de Unie voor 2030 inzake werkgelegenheid, vaardigheden en vermindering van armoede en sociale uitsluiting, alsook bij de verwezenlijking van de duurzameontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties.

(11) De Commissie heeft uit hoofde van artikel 5 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 een diepgaande evaluatie uitgevoerd voor Nederland. De belangrijkste bevindingen van de beoordeling door de Commissie van macro-economische kwetsbaarheden voor Nederland voor de toepassing van die verordening zijn gepubliceerd op 13 mei 2025. ([11]) De Commissie heeft op 4 juni 2025 geconcludeerd dat Nederland wordt geconfronteerd met macro-economische onevenwichtigheden. Met name de kwetsbaarheden in verband met de hoge particuliere schuld in een context van een overgewaardeerde huizenmarkt en het grote overschot op de lopende rekening blijven relevant, ondanks enkele verbeteringen, waaronder een grotere dynamiek van de binnenlandse vraag. Deze kwetsbaarheden hebben grensoverschrijdende relevantie. Het overschot op de lopende rekening behoort tot de grootste in de eurozone en zal naar verwachting groot blijven. Vanuit een spaar-investeringsoogpunt dragen alle sectoren van de economie bij aan het overschot. Het overschot van de bedrijfssector wordt in aanzienlijke mate bepaald door de activiteiten van de niet-financiële vennootschappen in het buitenland en de bijdrage van de ingehouden winsten van multinationals. Hoewel de groei van de consumptie en investeringen belangrijke factoren waren voor het herstel van de pandemie, loopt Nederland achter op het niveau van de bedrijfs- en overheidsinvesteringen in de eurozone. De schulden van huishoudens behoren nog steeds tot de hoogste in de EU, maar zijn aanzienlijk gedaald als gevolg van noemereffecten, terwijl de kredietopname door huishoudens zich in 2024 sterk herstelde. De huizenprijzen zijn het afgelopen jaar steeds sneller gestegen en nemen naar verwachting ook in 2025 sterk toe, aangezien belangrijke structurele uitdagingen niet worden aangepakt. Er is beperkte vooruitgang geboekt op beleidsgebied. Er zijn enkele maatregelen genomen om het overschot op de lopende rekening te verminderen, maar het totale effect ervan zal naar verwachting niet significant zijn. Er zijn enkele maatregelen genomen om het woningaanbod te helpen stimuleren, maar er is slechts beperkte actie ondernomen om de prikkels voor kredietopname door huishoudens te verminderen.

([11]) SWD(2025) 71 final.

Beoordeling van het jaarlijks voortgangsverslag

(12) Op 21 januari 2025 heeft de Raad voor Nederland de volgende maximale groeipercentages van de netto-uitgaven aanbevolen: 3,5 % in 2025, 3,3 % in 2026, 3,0 % in 2027 en 3,0 % in 2028. Deze percentages stemmen overeen met de maximale cumulatieve groeipercentages die zijn berekend op basis van referentiejaar 2023, namelijk 10,4 % in 2025, 14,0 % in 2026, 17,5 % in 2027 en 21,0 % in 2028. Op 29 april 2025 heeft Nederland zijn jaarlijkse voortgangsverslag ([12]) ingediend over de naleving van de aanbevolen maximale groeipercentages van de netto-uitgaven en de uitvoering van hervormingen en investeringen als antwoord op de belangrijkste uitdagingen zoals benoemd in de landspecifieke aanbevelingen in het kader van het Europees Semester. Het jaarlijkse voortgangsverslag weerspiegelt ook de halfjaarlijkse verslaglegging van Nederland over de vooruitgang bij de verwezenlijking van zijn herstel- en veerkrachtplan overeenkomstig artikel 27 van Verordening (EU) 2021/241.

(13) De Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne en de gevolgen daarvan zijn een existentiële uitdaging voor de Europese Unie. De Commissie heeft aanbevolen de nationale ontsnappingsclausule van het stabiliteits- en groeipact op gecoördineerde wijze te activeren ter ondersteuning van de inspanningen van de EU om tot een snelle en aanzienlijke verhoging van de defensie-uitgaven te komen, en dit voorstel is door de Europese Raad van 6 maart 2025 positief ontvangen.

(14) Volgens door Eurostat gevalideerde gegevens ([13]) is het overheidstekort van Nederland gestegen van 0,4 % van het bbp in 2023 tot 0,9 % in 2024, terwijl de overheidsschuld is gedaald van 45,2 % van het bbp eind 2023 tot 43,3 % eind 2024. Volgens de berekeningen van de Commissie komen deze ontwikkelingen overeen met een groei van de netto-uitgaven van 6,8 % in 2024. In het jaarlijkse voortgangsverslag 2025 raamt Nederland de groei van de netto-uitgaven in 2024 op 5,7 %. De Commissie schat dat de groei van de netto-uitgaven hoger lag dan in het jaarlijkse voortgangsverslag. Het verschil tussen de berekeningen van de Commissie en de ramingen van de nationale autoriteiten is te wijten aan kleine verschillen in de geraamde impact van discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde. Op basis van de ramingen van de Commissie was de begrotingskoers ([14]), die zowel nationaal als door de EU gefinancierde uitgaven omvat, in 2024 grotendeels neutraal.

(15) Volgens het jaarlijkse voortgangsverslag wordt in het macro-economische scenario dat aan de begrotingsprognoses van Nederland ten grondslag ligt, uitgegaan van een reële bbp-groei van 1,9 % in 2025 en 1,5 % in 2026, terwijl de GICP-inflatie wordt geraamd op 3,0 % in 2025 en 2,4 % in 2026. Volgens de voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie zal het reële bbp in 2025 groeien met 1,3 % en in 2026 met 1,2 %, met een GICP-inflatie van 3,0 % in 2025 en 2,0 % in 2026.

(16) Volgens het jaarlijkse voortgangsverslag zal het overheidstekort naar verwachting toenemen tot 2,3 % van het bbp in 2025, terwijl de overheidsschuldquote naar verwachting zal toenemen tot 45,0 % eind 2025. Deze ontwikkelingen komen overeen met een groei van de netto-uitgaven van 7,9 % in 2025. In de voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie wordt voor 2025 een overheidstekort van 2,1 % van het bbp voorspeld. De toename van het tekort in 2025 vloeit voornamelijk voort uit verlagingen van de inkomstenbelasting, stijgende overheidsuitgaven voor de beloning van werknemers en intermediair verbruik als gevolg van een hoger dan verwachte grondslag in 2024, en een vermindering van sommige ontvangstencomponenten als gevolg van anticipatie-effecten die de ontvangsten in 2024 opdreven. Volgens de berekeningen van de Commissie komen deze ontwikkelingen overeen met een groei van de netto-uitgaven van 7,0 % in 2025. Het feit dat deze prognoses voor de groei van de netto-uitgaven lager uitvallen dan die in het jaarlijkse voortgangsverslag, is toe te schrijven aan het hogere niveau van onderbesteding waarvan in de ramingen van de Commissie wordt uitgegaan, en aan kleine discrepanties in de impact van discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde. Op basis van de ramingen van de Commissie zal de begrotingskoers, die zowel nationaal als door de EU gefinancierde uitgaven omvat, in 2025 naar verwachting expansief zijn (0,6 % van het bbp). De overheidsschuldquote zal naar verwachting stijgen tot 45,0 % eind 2025. De stijging van de schuldquote in 2025 weerspiegelt voornamelijk het begrotingstekort en stock-flow adjustments.

([12]) De jaarlijkse voortgangsverslagen 2025 zijn beschikbaar op: https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([13]) Euro-indicatoren van Eurostat, 22.4.2025.

([14]) De begrotingskoers wordt afgemeten aan de jaarlijkse verandering in de onderliggende begrotingssituatie van de overheid. Op basis daarvan wordt de economische impuls beoordeeld die uitgaat van het begrotingsbeleid – zowel het op nationaal niveau gefinancierde beleid als het beleid dat uit de EU-begroting wordt gefinancierd. De begrotingskoers wordt gemeten als het verschil tussen i) het groeipotentieel op middellange termijn en ii) de verandering in de primaire uitgaven (discretionaire maatregelen aan de ontvangstenzijde niet meegerekend), inclusief de uitgaven gefinancierd door niet terug te betalen steun (subsidies) uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit en andere Uniefondsen.

(17) Volgens de voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie zullen in 2025 overheidsuitgaven ten belope van 0,1 % van het bbp worden gefinancierd met niet-terugbetaalbare steun (subsidies) uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit, tegenover 0,1 % van het bbp in 2024. Uitgaven die met niet-terugbetaalbare steun uit de herstel- en veerkrachtfaciliteit worden gefinancierd, maken hoogwaardige investeringen en productiviteitsverhogende hervormingen mogelijk zonder rechtstreekse gevolgen voor het overheidssaldo en de overheidsschuld van Nederland.

(18) De defensie-uitgaven van de overheid in Nederland zijn tussen 2021 en 2023 stabiel gebleven op 1,3 % van het bbp. ([15]) Volgens de voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie zullen de defensie-uitgaven zowel in 2024 als in 2025 1,5 % van het bbp bedragen. Dit komt overeen met een stijging van 0,2 procentpunten van het bbp ten opzichte van 2021.

(19) Volgens de voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie zullen de netto-uitgaven van Nederland toenemen met 7,0 % in 2025 en met 14,3 % in 2024 en 2025 samen. Volgens de voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie zal de groei van de netto-uitgaven van Nederland in 2025 boven het aanbevolen maximale groeipercentage uitkomen, wat overeenkomt met een jaarlijkse afwijking ([16]) van 1,4 % van het bbp. Wanneer 2024 en 2025 samen worden beschouwd, zal het cumulatieve groeipercentage van de netto-uitgaven ook boven het aanbevolen maximale groeipercentage uitkomen, wat overeenkomt met een afwijking van 1,4 % van het bbp. De verwachte afwijkingen overschrijden de drempel van 0,3 % van het bbp voor de jaarlijkse afwijking en de drempel van 0,6 % van het bbp voor de cumulatieve afwijking. Al met al betekent dit dat er een risico op afwijking van de aanbevolen maximale groei van de netto-uitgaven bestaat wanneer de begrotingsresultaten voor 2025 volgend voorjaar beschikbaar komen.

(20) Volgens het jaarlijkse voortgangsverslag zal het overheidstekort toenemen tot 2,8 % van het bbp in 2026, terwijl de overheidsschuldquote zal toenemen tot 47,8 % eind 2026. Na 2026 zal het overheidstekort volgens het jaarlijkse voortgangsverslag dalen tot 2,0 % van het bbp in 2027 en tot 2,2 % in 2028. Na 2026 zal de overheidsschuldquote echter stijgen tot 48,5 % in 2027 en tot 49,2 % in 2028. Op basis van de op de afsluitdatum van de prognoses bekende beleidsmaatregelen wordt in de voorjaarsprognoses 2025 van de Commissie uitgegaan van een overheidstekort van 2,7 % van het bbp in 2026. De stijging van het tekort in 2026 is voornamelijk het gevolg van een hervorming van het pensioenstelsel voor militairen, waarvoor een forfaitaire overschrijving is vereist van de overheid naar een pensioenfonds dat buiten de controle van de overheid valt, met een budgettaire impact van 0,7 % van het bbp, wat als eenmalige maatregel wordt opgetekend. Zonder deze transactie zou het overheidssaldo licht verbeteren doordat de btw-tarieven voor bepaalde goederen en diensten stijgen en de inkomstenbelastingschijven niet volledig aan de inflatie worden aangepast. Deze ontwikkelingen komen overeen met een groei van de netto-uitgaven van 3,8 % in 2026. Op basis van de ramingen van de Commissie zal de begrotingskoers, die zowel nationaal als door de EU gefinancierde uitgaven omvat, in 2026 naar verwachting grotendeels neutraal zijn. De overheidsschuldquote zal volgens de Commissie stijgen tot 47,8 % eind 2026. De stijging van de schuldquote in 2026 weerspiegelt voornamelijk het begrotingstekort en stock-flow adjustments.

Belangrijkste beleidsuitdagingen

(21) In het Nederlandse systeem van inkomstenbelasting worden bepaalde activa anders behandeld dan de rest, hetgeen van invloed is op de toewijzing van kapitaal en een verstorend effect heeft op economische beslissingen. Woningbezit en pensioenbijdragen krijgen een voorkeursbehandeling, waardoor de vraag op de markt voor eigenwoningbezit wordt gestimuleerd en het besteedbare inkomen van huishoudens als gevolg van hoge pensioenbijdragen daalt. Bovendien kunnen belastingplichtigen – door activa in besloten vennootschappen (vennootschappen waarin slechts enkele particulieren een meerderheidsparticipatie hebben) aan te houden – de belastingbetaling over dergelijk rendement uitstellen, terwijl ze van dat rendement blijven profiteren via belastingvrije leningen van de vennootschap. Daarnaast worden huishoudens met activa op de financiële markt belast op basis van veronderstelde rendementspercentages, hetgeen ongunstig is als het werkelijke rendement lager is. De rijkdom van huishoudens in Nederland is daarom sterk geconcentreerd in illiquide vormen van vermogen, zoals huizen en pensioenen. Dit stelt huishoudens bloot aan een groter economisch risico tijdens economische schokken en leidt in veel gevallen mogelijk niet tot een optimaal levenslang consumptiepatroon, aangezien het beschikbare inkomen onder druk komt te staan door de hoge pensioenbijdragen en hypotheekbetalingen tijdens de werkende leeftijd. De ongelijke fiscale behandeling binnen en tussen soorten activa resulteert in fiscale arbitrage, vermindert het vermogen van het belastingsysteem om als automatische stabilisator te fungeren, vergroot economische ongelijkheden en kan de efficiënte toewijzing van kapitaal in de weg staan. Daarom is deze ongelijke behandeling ook relevant bij de aanpak van macro-economische onevenwichtigheden.

(22) De overwaardering van de huizenmarkt wordt niet alleen gestuwd door bovengenoemde fiscale prikkels, maar ook door een gebrek aan nieuwe woningen. De overheid kan vooruitgang boeken met haar plannen om het

([15]) Eurostat, overheidsuitgaven via classificatie van overheidsfuncties (COFOG). Als gevolg van methodologische verschillen tussen de COFOG- en NAVO-definities kunnen de uitgaven op basis van de COFOG-definitie afwijken van de uitgaven op basis van de NAVO-definitie.

([16]) Vanaf 2026 zullen deze cijfers worden opgenomen in de controlerekening die is vastgesteld bij artikel 22 van Verordening (EU) 2024/1263.

woningaanbod te vergroten door huidige obstakels voor de woningbouw weg te nemen, met name door de plannings- en vergunningsprocedures te vereenvoudigen die gemiddeld zes tot zeven jaar in beslag nemen op een totale bouwperiode van tien jaar. Dit zou de macro-economische onevenwichtigheden helpen verkleinen.

(23) De onderontwikkelde particuliere huurmarkt, die wordt gekenmerkt door hoge kosten en beperkte opties voor huurders, brengt aanzienlijke uitdagingen qua betaalbaarheid met zich mee en verhoogt het armoederisico voor huishoudens met een laag of middeninkomen. Recente beleidsontwikkelingen, waaronder de uitbreiding van de huurprijscontroles, opkoopverboden en veranderingen in de fiscale behandeling van huurwoningen, hebben het bestaande aanbodtekort in de particuliere huursector verder doen toenemen. De schaarste aan betaalbare huurwoningen belemmert de arbeidsmobiliteit en het concurrentievermogen. Met het oog op de aanpak van dit probleem zou het herbalanceren van de prikkels voor eigenwoningbezit enerzijds en voor huren anderzijds, alsook het aantrekkelijker maken van investeringen door de marktwerking in de sector meer ruimte te geven, kunnen helpen om de particuliere huurmarkt te vergroten. Dit zou op zijn beurt de macro-economische onevenwichtigheden helpen verkleinen.

(24) Het Nederlandse stelsel voor langdurige zorg staat voor aanzienlijke uitdagingen als gevolg van een vergrijzende bevolking, dure institutionele zorg en een genereuze dekking van afhankelijke personen. In vergelijking met de meeste lidstaten scoort Nederland goed op de toereikendheid, beschikbaarheid en kwaliteit van het stelsel voor langdurige zorg en de omvang van de beroepsbevolking op dit gebied. Het stelsel zet de overheidsbegroting echter steeds meer onder druk. In 2022 bedroegen de totale uitgaven voor langdurige zorg in Nederland 3,8 % van het bbp, veruit de hoogste waarde in de EU. Voorts wordt er in het vergrijzingsverslag 2024 van de Commissie van uitgegaan dat de stijging van de uitgaven voor langdurige zorg in Nederland in 2070 een van de grootste in de EU zal zijn. Maatregelen in dit verband kunnen onder meer bestaan in het afstemmen van de eigen bijdrage van patiënten op de kosten van de zorg die zij ontvangen, bij verschillende soorten prestaties. Het stelsel zou efficiënter werken als patiënten hun keuze voor een zorgomgeving zouden bepalen op basis van hun individuele zorgbehoeften, in plaats van een omgeving te kiezen die hun eigen bijdrage tot een minimum beperkt. Extra investeringen in preventie om de behoefte aan langdurige zorg uit te stellen en de gemeenschapsgebaseerde zorgverlening verder te verbeteren, kunnen ook helpen om de kosten te verlagen. Deze verbeteringen kunnen ervoor zorgen dat de uitkeringen van het stelsel efficiënter worden toegewezen, zonder afbreuk te doen aan de hoge dekking en kwaliteit ervan.

(25) Overeenkomstig artikel 19, lid 3, punt b), van Verordening (EU) 2021/241 en criterium 2.2 van bijlage V bij die verordening bevat het herstel- en veerkrachtplan een uitgebreide reeks elkaar versterkende hervormingen en investeringen die uiterlijk in 2026 moeten zijn uitgevoerd. Daarvan wordt verwacht dat zij helpen bij het doeltreffend aanpakken van alle of een aanzienlijk deel van de uitdagingen die in de desbetreffende landspecifieke aanbevelingen zijn vastgesteld. Om het concurrentievermogen van Nederland op lange termijn te stimuleren door middel van de groene en de digitale transitie, en tegelijk sociale rechtvaardigheid te waarborgen, is het van essentieel belang om binnen deze krappe termijn de laatste hand te leggen aan de doeltreffende uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk. In de mededeling van de Commissie NextGenerationEU – De weg naar 2026, die op 4 juni 2025 is goedgekeurd, wordt het toepasselijke tijdschema voor het aflopen van de faciliteit verduidelijkt en worden richtsnoeren verstrekt aan de lidstaten om ervoor te zorgen dat de faciliteit op 31 augustus 2026 maximaal is uitgevoerd; ook wordt erin uiteengezet hoe de herstel- en veerkrachtplannen verder kunnen worden gestroomlijnd en welke belangrijke opties er kunnen worden overwogen bij de herziening van die plannen, en wordt het belang benadrukt van een zorgvuldige gezamenlijke planning in de aanloop naar de indiening van de laatste betalingsverzoeken in 2026. De systematische betrokkenheid van lokale en regionale autoriteiten, sociale partners, het maatschappelijk middenveld en andere relevante belanghebbenden blijft van essentieel belang om te zorgen voor een breed gevoelde verantwoordelijkheid voor de succesvolle uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan.

(26) In Nederland is vaart gezet achter de uitvoering van de cohesiebeleidsprogramma's, die steun uit het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO), het Fonds voor een rechtvaardige transitie (JTF) en het Europees Sociaal Fonds Plus (ESF+) omvatten. Het is belangrijk de inspanningen voort te zetten om ervoor te zorgen dat deze programma's snel worden uitgevoerd en de impact ervan in de praktijk wordt gemaximaliseerd. Nederland onderneemt al actie in het kader van zijn cohesiebeleidsprogramma's om het concurrentievermogen en de groei te stimuleren, en tegelijkertijd de sociale cohesie te versterken. Nederland wordt echter nog steeds met uitdagingen geconfronteerd, en er zijn wellicht nog mogelijkheden om het concurrentievermogen verder te versterken, onder meer door kwetsbare groepen bij- en om te scholen en kritieke technologieën te ontwikkelen en te produceren. Overeenkomstig artikel 18 van Verordening (EU) 2021/1060 moet Nederland – in het kader van de tussentijdse evaluatie van de cohesiebeleidsfondsen – elk programma evalueren en daarbij onder andere rekening houden met de uitdagingen die in de landspecifieke aanbevelingen 2024 in kaart zijn gebracht. In het voorstel van de Commissie van 1 april 2025 ([17]) wordt de termijn voor de indiening van een beoordeling – voor elk programma – van de resultaten van de tussentijdse evaluatie verlengd tot na 31 maart 2025. Het biedt ook flexibiliteit om de uitvoering van programma's te helpen versnellen en de lidstaten te stimuleren middelen van het cohesiebeleid toe te wijzen aan vijf strategische prioritaire gebieden van de Unie, namelijk concurrentievermogen op het gebied van strategische technologieën,

([17]) Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD tot wijziging van Verordening (EU) 2021/1058 en (EU) 2021/1056 wat betreft specifieke maatregelen voor het aanpakken van strategische uitdagingen in het kader van de tussentijdse evaluatie – COM(2025) 123 final.

defensie, huisvesting, waterweerbaarheid en energietransitie, en aan investeringen in vaardigheden in prioritaire sectoren terwijl er in ESF+-programma's aandacht blijft gaan naar de meest kwetsbare personen.

(27) Het platform voor strategische technologieën voor Europa (STEP) biedt de mogelijkheid om te investeren in een belangrijke strategische prioriteit van de EU door het concurrentievermogen van de EU te versterken. STEP wordt aangewend via elf bestaande EU-fondsen. De lidstaten kunnen ook bijdragen aan het InvestEU-programma ter ondersteuning van investeringen op prioritaire gebieden. Nederland zou deze initiatieven optimaal kunnen benutten om de ontwikkeling of productie van kritieke technologieën, waaronder schone en hulpbronnenefficiënte technologieën, te ondersteunen.

(28) Naast de economische en sociale uitdagingen die met het herstel- en veerkrachtplan en andere Uniefondsen worden aangepakt, zou Nederland de resterende uitdagingen in verband met: i) O&O-investeringen, ii) toegang tot financiering, iii) afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, iv) congestie van het elektriciteitsnet, v) overmatige stikstofafzetting, vi) tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden, vii) basisvaardigheden, en viii) deelname aan programma's op het gebied van wetenschap, technologie, engineering en wiskunde (STEM), doeltreffend moeten aanpakken.

(29) Nederland beschikt over een goed presterend onderzoeks- en innovatiesysteem, dat in de beknopte innovatie-index op de vierde plaats staat. Recente trends wijzen er echter op dat de publieke en particuliere O&O-intensiteit tot onder het EU-gemiddelde en internationaal gezien is gedaald, wat het concurrentievermogen op lange termijn kan belemmeren. Met name sectoren als de verwerkende industrie en informatie- en communicatietechnologieën (ICT) hebben te kampen met aanzienlijke investeringstekorten, waarbij de investeringen als aandeel van de toegevoegde waarde lager zijn dan in de eurozone. De O&O-investeringen als aandeel van de bruto toegevoegde waarde in de particuliere sector blijven achter ten opzichte van andere Europese innovatieleiders. Tegelijkertijd dalen de publieke O&O-investeringen onder het EU-gemiddelde en is met de recente bezuinigingen op het Nationaal Groeifonds de overheidssteun voor innovatie verder verlaagd. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden is een gerichte aanpak noodzakelijk, waarbij de nadruk ligt op belangrijke concurrerende gebieden, investeringen in onderzoeks- en testfaciliteiten en de bevordering van prioritaire technologieën die zijn uiteengezet in de nationale technologiestrategie, met inbegrip van kwantumtechnologie, halfgeleiders, AI en gegevenswetenschap. Door de publieke steun voor innovatie te vergroten, kan Nederland het innovatielandschap stimuleren en zijn positie als Europese innovatieleider handhaven.

(30) Hoewel het land beschikt over goed gekapitaliseerde financiële markten die een stabiele financieringsbron voor de economie vormen, alsook over een van de diepste durfkapitaalmarkten in de EU, ondervinden sommige start-ups en scale-ups moeilijkheden bij de toegang tot financiering. Er is met name sprake van een financieringskloof voor start-ups die meer dan 10 miljoen EUR aan kapitaal nodig hebben en scale-ups die, voordat zij aan grootschalige commercialisering toe zijn, meer dan 50 miljoen EUR nodig hebben. Zij zijn sterk afhankelijk van buitenlandse investeerders. De Nederlandse regering heeft diverse initiatieven aangekondigd om investeringen in opschaling te bevorderen via Invest-NL en het Dutch Venture Initiative, maar deze initiatieven moeten doeltreffend worden uitgevoerd en gemonitord. De huidige financieringskloof kan innovatieve investeringen en het concurrentievermogen op lange termijn belemmeren, aangezien start-ups en scale-ups een hogere productiviteitsgroei laten zien dan andere nieuwe bedrijven. Om dit probleem aan te pakken, kan Nederland baat hebben bij het gebruik van financieringsinstrumenten en -regelingen zoals garanties of fonds-tot-fondsinstrumenten om financieringsmiddelen te kanaliseren en institutionele beleggers aan te trekken, zoals binnenlandse pensioenfondsen, die de grootste in de eurozone zijn.

(31) Nederland is nog steeds sterk afhankelijk van fossiele brandstoffen. In 2023 waren olie en aardgas goed voor respectievelijk 43,9 % en 33,8 % van de totale energiemix van het land, terwijl het aandeel hernieuwbare energie slechts 13,8 % bedroeg. Dit maakt de Nederlandse economie kwetsbaar voor mondiale prijsontwikkelingen en belemmert de transitie naar een groene economie. Hoewel Nederland vooruitgang boekt bij de uitrol van hernieuwbare energiebronnen, met name offshore-windenergie, ligt het aandeel hernieuwbare energie nog steeds onder het EU-gemiddelde en onder de EU-streefcijfers. Nederland moet daarom extra inspanningen leveren om te zorgen voor de verdere uitrol van hernieuwbare energiebronnen en om de EU-streefcijfers voor hernieuwbare energie voor 2030 te halen. Het kan hierbij gaan om maatregelen ter beperking van de financiële risico's in de offshore-windenergiesector zodat investeren in de sector aantrekkelijk blijft.

(32) De congestie van het elektriciteitsnet is verergerd en treft zowel landelijke als stedelijke gebieden en zowel de transmissie- als de distributienetten. Dit belemmert de transitie naar schone energie, zet een rem op de bedrijvigheid en ondermijnt het concurrentievermogen van Nederland. Netbeheerders worden vaak gedwongen verzoeken om nettoegang van nieuwe elektriciteitsproducenten en -consumenten te weigeren. Hoewel de netcongestie wordt aangepakt via een combinatie van investeringen in het net en regelgevingsinitiatieven, wordt verwacht dat dit probleem op korte tot middellange termijn een grote uitdaging blijft en dus voortdurende aandacht en actie vereist. Nederland kan baat hebben bij het vergroten van de capaciteit van zijn transmissie- en distributienet, het toepassen van flexibiliteitsoplossingen en het structureel verlagen van het niveau van de lusstromen, om zo de zoneoverschrijdende handel in elektriciteit via de bestaande grensoverschrijdende infrastructuur te maximaliseren.

(33) Overmatige stikstofafzetting, voornamelijk maar niet uitsluitend als gevolg van de intensieve landbouwsector, blijft een belangrijke uitdaging op milieugebied met gevolgen voor de Nederlandse economie als geheel. Overmatige stikstofafzetting leidt tot overbemesting en verzuring van bodem en waterlichamen, bemoeilijkt de vergunningverlening voor bouwactiviteiten aanzienlijk, vertraagt de ontwikkeling van de benodigde infrastructuur en tast het concurrentievermogen van het land aan. Ook de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater blijft een punt van zorg: veel waterlichamen voldoen niet aan de kaderrichtlijn water en de nitraatrichtlijn. Er zijn dus extra maatregelen nodig om overmatige stikstofafzetting door de uitstotende sectoren structureel aan te pakken en een transitie naar duurzame landbouw, met inbegrip van biologische landbouw, te stimuleren. Nederland kan met name baat hebben bij de invoering van landbouwpraktijken die gericht zijn op het verminderen van de verontreiniging door nutriënten en pesticiden en de uitstoot van broeikasgassen.

(34) Het aandeel Nederlandse werknemers met flexibele of tijdelijke contracten is bijna het dubbele van het EU-gemiddelde. Er zijn bovendien diverse prikkels op de Nederlandse arbeidsmarkt die een ongelijk speelveld tussen werknemers en zelfstandigen zonder personeel creëren, wat het fenomeen schijnzelfstandigheid in de hand werkt en leidt tot een relatief groot aandeel zelfstandigen op de Nederlandse arbeidsmarkt. Het wijdverbreide gebruik van flexwerk heeft bijgedragen tot de versnippering van de arbeidsmarkt (oftewel de indeling van de arbeidsmarkt in verschillende categorieën werknemers met verschillende niveaus van werkzekerheid en/of toegang tot sociale zekerheid en andere voordelen) en treft kwetsbare groepen – zoals werknemers met lagere vaardigheidsniveaus en mensen met een migratieachtergrond – onevenredig hard. Deze werknemers zitten vaker vast in onzekere banen, met beperkte toegang tot opleiding, ontoereikende sociale bescherming en een groter risico op armoede en sociale uitsluiting onder werkenden. De hoge prevalentie van zelfstandig ondernemers en flexwerk kan ook van invloed zijn op de productiviteitsgroei, aangezien deze vormen van werkgelegenheid vaak minder mogelijkheden bieden voor leren, ontwikkeling en opleiding. De overheid voert een pakket maatregelen uit om schijnzelfstandigheid en prikkels voor flexwerk af te zwakken. Het gaat hierbij om: i) diverse wetswijzigingen om schijnzelfstandigheid te verminderen en de verschillen tussen zelfstandigen en werknemers, die allemaal onder het Nederlandse herstel- en veerkrachtplan vallen, te verkleinen, en ii) een wetsvoorstel dat tot doel heeft werkzekerheid te bieden aan mensen met een flexibel arbeidscontract. Een alomvattende en snelle uitvoering van deze plannen is van cruciaal belang om deze hardnekkige problemen op de Nederlandse arbeidsmarkt aan te pakken.

(35) Tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden blijven een aanzienlijke uitdaging in Nederland, met gevolgen voor een breed scala aan sectoren, waaronder gezondheidszorg, onderwijs, technologie en ICT. Nederland onderscheidt zich in dit opzicht ook van andere EU-landen, aangezien Nederlandse bedrijven ten opzichte van het EU-gemiddelde veel vaker melding maken van aanwervingsproblemen. Er zijn verschillende structurele factoren van invloed op de krapte op de arbeidsmarkt, waaronder demografische trends, een trage groei van de beroepsbevolking en het lage gemiddelde aantal gewerkte uren per week. Deze beperkingen belemmeren de productiviteit en het concurrentievermogen. Ondanks de hoge participatiegraad heeft Nederland een onbenut arbeidspotentieel, met name onder mensen met een migratieachtergrond en deeltijdwerkers, in het bijzonder vrouwen. Om het arbeidsaanbod te vergroten, kunnen mensen worden aangemoedigd om meer uren te gaan werken, onder meer via beleidsmaatregelen die hen in staat stellen werk te combineren met gezins- en zorgtaken en door de kwaliteit van het werk en betere arbeidsomstandigheden te bevorderen. Het aantrekken van talent kan ook het arbeidsaanbod vergroten. Om de krapte op de arbeidsmarkt het hoofd te bieden is een veelzijdige benadering noodzakelijk, waarbij sectorspecifieke belemmeringen worden aangepakt en productiviteitsverhogende investeringen worden gestimuleerd. Het versterken van de bij- en omscholingsmogelijkheden, met name voor mensen aan de rand van de arbeidsmarkt, zal van essentieel belang zijn om de tekorten terug te dringen, sectorale mobiliteit aan te moedigen en de economische veerkracht op lange termijn te ondersteunen. Beleidsmaatregelen aan de vraagzijde kunnen worden toegespitst op sectoren met een hoge toegevoegde waarde en op sectoren die van belang zijn voor maatschappelijke uitdagingen, zoals onderwijs en gezondheidszorg, waarbij sectoroverschrijdende mobiliteit wordt gestimuleerd en productiviteitsverhogende en O&O-investeringen worden verhoogd.

(36) De achteruitgang van basisvaardigheden in Nederland is volgens PISA-2022 een van de grootste in de EU en ondermijnt de resultaten op het gebied van onderwijs en de arbeidsmarkt en het concurrentievermogen. Hoewel Nederland nog steeds een relatief hoog percentage leerlingen met topprestaties heeft, is het aantal ondermaats presterende leerlingen de afgelopen tien jaar sterk toegenomen op het gebied van wiskunde, exacte vakken en lezen. Ondermaatse prestaties komen vier keer vaker voor bij kansarme leerlingen dan bij hun leeftijdsgenoten. De tekorten aan leerkrachten zijn aanzienlijk en kunnen nadelig zijn voor de leerresultaten van leerlingen en de toegang tot kwaliteitsonderwijs voor iedereen, aangezien ze variëren naargelang het percentage kansarme leerlingen op scholen en tussen regio's. Om deze problemen aan te pakken, zou Nederland de bestaande maatregelen ter verbetering van de basisvaardigheden kunnen evalueren en herzien, zoals het in 2022 gelanceerde "Masterplan basisvaardigheden", en maatregelen kunnen overwegen om de leerresultaten van leerlingen te verbeteren, zoals het vergemakkelijken van de overgang tussen verschillende onderwijstrajecten, met bijzondere aandacht voor scholen met een populatie van kansarme leerlingen.

(37) Nederland heeft er moeite mee te zorgen voor voldoende STEM-afgestudeerden op postsecundair niveau, waardoor het tekort aan vaardigheden toeneemt. Hoewel het percentage afgestudeerden in het tertiair onderwijs boven het EU-gemiddelde ligt, blijft het land achter wat betreft het aandeel STEM-afgestudeerden. Met name vrouwen en studenten met een migratieachtergrond zijn ondervertegenwoordigd op STEM-gebieden. Om dit probleem aan te pakken, kan gerichte onderwijsondersteuning worden geboden, met inbegrip van gepersonaliseerde begeleiding en op maat gesneden onderwijsprocessen. Dergelijke initiatieven kunnen helpen belemmeringen weg te nemen en specifiek ondervertegenwoordigde groepen aan te moedigen om een STEM-studie te kiezen.

(38) Aangezien de economieën van de lidstaten van de eurozone in hoge mate met elkaar zijn verweven en zij collectief bijdragen tot de werking van de economische en monetaire unie, heeft de Raad in 2025 de lidstaten van de eurozone aanbevolen actie te ondernemen, onder meer via hun herstel- en veerkrachtplannen, teneinde uitvoering te geven aan de Aanbeveling van 2025 over het economisch beleid van de eurozone. Voor Nederland dragen de aanbevelingen 2, 3 en 5 bij tot de uitvoering van de eerste aanbeveling voor de eurozone over concurrentievermogen, terwijl de aanbevelingen 1, 4 en 5 bijdragen tot de uitvoering van de tweede aanbeveling voor de eurozone over veerkracht, en aanbeveling 1 bijdraagt tot de uitvoering van de derde aanbeveling voor de eurozone over macro-economische en financiële stabiliteit die in de aanbeveling van 2025 is uiteengezet.

(39) In het licht van de diepgaande evaluatie van de Commissie en haar conclusies betreffende het bestaan van onevenwichtigheden zijn de aanbevelingen op grond van artikel 6 van Verordening (EU) nr. 1176/2011 in aanbeveling 1 weergegeven. Het in aanbeveling 1 bedoelde beleid helpt om het hoofd te bieden aan kwetsbaarheden in verband met de hoge particuliere schuld in een context van een overgewaardeerde woningmarkt, en kwetsbaarheden in verband met het grote overschot op de lopende rekening. Aanbeveling 1 draagt bij tot zowel de aanpak van onevenwichtigheden als de uitvoering van de aanbeveling over het economisch beleid van de eurozone, in overeenstemming met overweging 38,

BEVEELT AAN dat Nederland in 2025 en 2026 de volgende acties onderneemt:

1. de totale defensie- en veiligheidsuitgaven en -gereedheid vergroten en tegelijkertijd de schuldhoudbaarheid waarborgen, in overeenstemming met de conclusies van de Europese Raad van 6 maart 2025. Ervoor zorgen dat de netto-uitgaven in overeenstemming zijn met het pad dat de Raad op 21 januari 2025 heeft aanbevolen. De belastingheffing op de verschillende soorten inkomsten uit vermogen op één lijn brengen, onder meer om schuldgefinancierd eigenwoningbezit minder aantrekkelijk te maken. Belemmeringen voor de bouw van nieuwe woningen wegnemen door de plannings- en vergunningsprocedures te vereenvoudigen. De ontwikkeling van een betaalbare particuliere huursector ondersteunen, onder meer door investeringen in de sector aantrekkelijker te maken. De verwachte stijging van leeftijdsgerelateerde uitgaven voor langdurige zorg aanpakken door het stelsel kosteneffectiever te maken, onder meer door uitkeringen efficiënter toe te wijzen;

2. met het oog op de toepasselijke termijnen voor de tijdige voltooiing van de hervormingen en investeringen overeenkomstig Verordening (EU) 2021/241, zorgen voor een doeltreffende uitvoering van het herstel- en veerkrachtplan, met inbegrip van het REPowerEU-hoofdstuk. De uitvoering van de cohesiebeleidsprogramma's (EFRO, JTF, ESF+) versnellen, in voorkomend geval voortbouwend op de mogelijkheden die de tussentijdse evaluatie biedt. De EU-instrumenten, met inbegrip van de kansen die worden geboden door het programma InvestEU en het platform voor strategische technologieën voor Europa, optimaal benutten om het concurrentievermogen te verbeteren;

3. de publieke en particuliere O&O-intensiteit vergroten door de steun te richten op investeringen in belangrijke strategische technologieën. De financieringskloof aanpakken voor start-ups en scale-ups in een late fase door de beschikbare financieringsinstrumenten te benutten en stimulansen te bieden om institutionele beleggers aan te trekken;

4. de algemene afhankelijkheid van fossiele brandstoffen verminderen door de uitrol van hernieuwbare energiebronnen te versnellen en de energie-efficiëntie te verbeteren, met name in gebouwen. De congestie van het elektriciteitsnet verminderen door de capaciteit van het transmissie- en distributienet te vergroten, flexibiliteitsoplossingen toe te passen, zoneoverschrijdende handel te maximaliseren en vergunningsprocedures verder te vereenvoudigen. Structurele maatregelen uitvoeren om overmatige stikstofafzetting en de verslechtering van de waterkwaliteit doeltreffend aan te pakken, met name door verdere inspanningen te leveren op het gebied van duurzame landbouw;

5. maatregelen vaststellen en uitvoeren om het gebruik van flexibele of tijdelijke arbeidscontracten minder aantrekkelijk te maken. Uitgebreide maatregelen uitvoeren om tekorten aan arbeidskrachten en vaardigheden aan te pakken, onder meer door onderbenut arbeidspotentieel aan te boren, door de bij- en omscholingsmogelijkheden voor iedereen te versterken

via gericht en op maat gesneden actief arbeidsmarktbeleid, en door mobiliteit naar sectoren met een hoge productiviteit en sectoren met betrekking tot maatschappelijke uitdagingen aan te moedigen. De basisvaardigheden verbeteren, onder meer door tekorten aan leerkrachten aan te pakken en kansarme scholen ondersteuning op maat te bieden, en de deelname aan STEM-programma's stimuleren door middel van gerichte onderwijsondersteuning en loopbaanadvies, met name voor vrouwen en leerlingen met een migratieachtergrond.

Gedaan te Brussel, 8 juli 2025.

Voor de Raad

De voorzitter

S. LOSE